

Józsefvárosi változások

Hosszú, földszintes épület, széles kapubejárattal, keskeny ablakokkal. Az ablakokon fehér függönyök lebentnek, itt-ott szobanövények zöld foltja villan, az enyhe lejtésű tető fölött hulló vakolatú tűzfalak ágaskodnak.

A kapuszín olyan széles, hogy két ló meg, egy stráfkocsi bejárhasson rajta, az udvar semmivel sem tágasabb, mint hogy a kocsi ott megfordulhasson, és hátul az istálló vagy a fészter — nem is tudom minek nevezem, hiszen most már lomtárnak használják — alkalmas volt arra valamikor, hogy a lovak éjszaka, csöppnyit félrebiccentve, nehéz, nagy fejüket, fel-felhorkanva bóbiskoljanak. Fuvarosok, iparosemberek építkeztek efféléképpen hajdanán, úgy vélem, ezt nevezik tipikus józsefvárosi háznak.

Hol vannak már a lovak és hol vannak a stráfkocsik? De íme, áll még a józsefvárosi ház — száz-százhusz esztendő történéseire emlékezve, megérvén az elmúlásra — a VIII. kerületben, az Erdélyi utcában, de állhatna másutt is, bárhol a közelben megtalálhatjuk a hasonmásait, a komfort nélküli, szoba-konyhás lakásokra oszló földszintes, vagy egyemeletes épületeket, a jelenben élő múltat. Nem kell sokat vizsgálgatni itt, s az ember arra a megállapításra jut, ezek az ósdi nedves, sötét lakások méltatlanok korunkhoz. Budapest vezetői előtt is világos ez, de a múlt eltüntetése nem éppen egyszerű feladat.

A Józsefváros rekonstrukcióját már 1963-ban meghirdettük, s nem kerülne túlzott erőfeszítésbe, ha úgy képzelnénk el a közeljövőt, mint a múlt letarolását, a korszerűség könnyed kivirágzását; hatalmas üvegbevonat házsorokat, napfényes tereteket, árnyas parkokat, széles utcákat mesélvén oda, ahol jelenleg ütött-kopott, romlandó épületek, homályos terecskék vannak.

A Józsefváros megközelítőleg kétszázötven éves. Itt

indult meg először Pest városfalakon túli fejlődése. A település magja az Ór utca, a Rigó utca, a Baross utca által határolt rész, az egykori Pacsirtamező. A kerületben 133 500 ember él. Budapest második legnagyobb munkáskerülete ez, lélekszámra nézve, pedig a negyedik. Az itt levő nagyüzemek törzsökös, klasszikus munkásságot neveltek fel. A lakosság azonban vegyes, több mint 40 ezer szellemi foglalkozású lakost tartanak számon, nagyon sok itt a szövetkezeti kisüzem, rengeteg a magánkisiparos. És minden társadalmi réteget egyaránt nyomaszt ez az avultság, a lakóházak állapota, a múlt jelenléte. 1961-es adat szerint, a felújításra nem javasolt budapesti lakások 25 százaléka, az életveszélyes lakások 22 százaléka ebben a kerületben van. Ezért kellett törvényszerűen itt megkezdeni a rekonstrukciót.

Ha a rekonstrukció hagyományos módszerekkel, foghíjbeépítésekkel mehetne végbe, természetesen kevesebbe kerülne, mint így, de hiába. A hagyományos építkezésre ma már munkaerő nincs, s a házgári, előregyártott elemekkel dolgozó építészeti teret kíván, egész városrészeket épít, így hát olykor egész városrészek lerombolására is szükség van. Ez naivabb anyagi áldozatokkal jár, de ezek elöl — a jövő érdekében — kitérni nem lehet. A rekonstrukció, a szanálás és az építés az Illés utca, a Baross utca, a József körút, az Üllői út, és a Tömő utca által határolt területen kezdődött el. Ezen a részen a házak 40 százaléka földszintes, 16 százaléka egyemeletes, 18 százaléka kétemeletes, 19 százaléka háromemeletes. Az előbb említett terület belső részében korszerű városrész épül majd, amely a tervezők és bírálók véleménye szerint, Budapest egyik legszebb, legszajátosabb része lesz. Már megépült három toronyház, 572 lakással, a következő lépés újabb három toronyház építése, alapozásukat már megkezdték. A lépésről lé-

pésre kialakuló új városrész nem lesz lakótelep jellegű, hiszen a lakóúrság annak kétszerese lesz, a tervezők mégis kialakították tágas parkokat, játszótérket, az utcák levegősek, nyoma sem lesz zártágnak, monotonágnak. Szó sincs egyforma sávházak sorának építéséről, magasságban, mélységben tagolódnak majd az utcák, s különbözik majd az épületek homlokzata is. 10—17 szintes házak épülnek itt, ezek közül emelkedik ki a toronyházak modern tömbje. 1971—72-ben a rekonstrukció során 1772 lakás került kiürítésre, 1973-ban pedig újabb 48 házból költöztetik ki a lakókat. Nehéz, bonyolult feladat ez, nemcsak a várostervezőknek és építőknak, hanem a fővárosi és kerületi tanácsnak is. Összehangolt, egyeztetett munkára van szükség a kiköltöztetéseknél, hiszen emberek ezreinek életében okoznak változást.

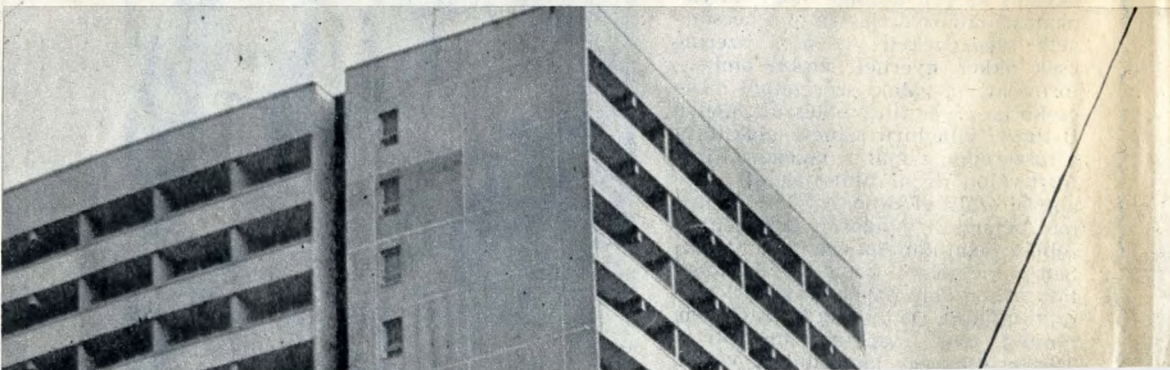
Az új Józsefváros felépítése hosszú ideig tart. A tervek öt, tíz esztendőre szólnak, a Baross utcától északra eső rész rekonstrukciója — az előbb említett Erdélyi utcai ház is ide tartozik — képletesen szólva, még a jövő ködjébe vész. A népgazdaság ereje, fejlődése szabja meg, milyen ütemben folytathat a munka tovább. Ohatatlanul szükség van itt is az átalakulásra, az oktanul sűrűségnek azonban gátat szabnak az anyagi lehetőségek. Most kell megbirkózni a múlt által hátrahagyott nehéz helyzettel. Ezzel szembe kell nézni, nem kell szégyellni, hiszen nem a mi hibánk.

Különös módon a Józsefvárosban a múlt századi házak lakói közül nem mindenki érzi a környezetet nyomtasztó hatását.

Mit mond erről az Erdélyi utcai ház idős házmestere, özv. Reményi Istvánné.

Macsaköves udvarok

Régi és új

— Ezt a házat is lebontják majd. Tavaly kijött az utasítás, hogy új lakó a mi házunkba nem költözhet. Több mint ötven esztendeje vagyok itt házmester, hozzáöttem ehhez a házhoz. Én nem szeretnék elmenni. Még nagyobb, egészségesebb lakásba sem. Mondom, idénöttem. Engem, mint házmestert, sohasem büntettek meg, mindig felsöpörtem kérem a járdát. De sokszor mondta a körzeti rendőr, ilyen tisztó

Az élő BUDAPEST

VIII. kerület

A közel, a József dík kegetes nagyok zó Imr kökerf legnag,

Az a caneve

A te vállalk főváros házi k huszon nagyjai helye: és Aratila, Jé pihen l ládja, j dósaink itt lelt Károlyi hamvai

Néhá nek ce főváros a legna szervez építész front h mozgali galom l 1. nem szétterü világra, a legtöt hen, „a morú k

El.t megszü népfron zal hogy zeti Sír Nemzeti

A Ner sének a ben föl kor ner 1928-bar lák nev táblába, temettél közteme szünt m során a városi, metők n emlékeit át, ezzel valósult Nemzeti sa. Az 1952-ber tek: 52-l repesibe leálított egész te teonná Nemzeti feladata golt sírja tetése, é művésze nagy ha méltó ágy gvar Ne zeti pan mozgalon a figvel „fontos figvelem szághatá neves m sírjait kezdemé színvona

Kovács Kati táncdalénekesnő interjúadás közben, a riporterrel, Rác György Gézával a pagodában

(Szalay Zoltán felv.)

A pagoda

Ha Budapest VIII. kerületének lakóit végigkérdeznék arról, hol áll a pagoda, bizonyára értetlenül tekintenének ránk, esetleg elutasítanák a tréfás fejtörőnek vélt kérdést, vagy azt válaszolnák: valahol Kínában.

De ha Budapest íróit, újságíróit, színészeit, zenészeit kérdezné valaki, hol áll a pagoda, kivétel nélkül azt válaszolnák, hogy a Bródy Sándor utca 5-7. szám alatt, a Rádió törzsepületének udvarán, fecskefészek módjára hozzá tapasztva a stúdiókat magába foglaló, mindössze kétemeletes épülethez, amely valósággal eltörpül a Magyar Rádió és Televízió Pollack Mihály téri új székházának hatalmas tömege mellett.

A „pagoda” tehát valamiféle titkos intézmény, amelynek hollétéről csak a beavatottak, a művész- és íróvilág bennfentesei tudnak? Szó sincs róla. A pagoda egyszerű, világos várócsarnok, amelynek ferde síkban elhelyezett három üvegfa, szellemesen és lendületesen megszerkesztett tetőzete valóban egy ázsiai pagodára emlékeztet. Afféle belépőnek indult az udvar és a stúdiók világa között, később terjedelmes büfével egészítették ki, hűsítő- és kávéautomatákkal szerelték fel azok számára, akiknek arra sincs idejük, hogy megvárják, amíg a pincérek kihozzák a forró duplát. Mert a pagodában mindenki mindig siet, mintha éppen elkésett volna a kintü-zött felvételtől, ugyanakkor a nap bizonyos óráiban tele van tüdlen üldögélőkkel, beszélgető csoportokkal, amelyekből hirtelen fel-ugrik egy színész, egy újságíró és elrohan valamelyik stúdióba. Mozgékony állókép és mozdulatlan nyüzsgés egyszerre, kényelmes falatozásra alkalmas bodega és pezsgő szellemi műhely, ahol ötletek ropfennek fel és valósulnak meg. Ismerünk írókat, aki hangjátékait a pagoda egyik sarokpáholyában beszéli meg a dramaturggal, majd körülbástyázza magát kéziratpapírral, és írni kezd. Bizalmas vallomása szerint szüksége van a rádió légkörére ahhoz, hogy rádiós művet hozzon a világra, s a rádiós légkör itt érezhető a leg-erősebben.

Egy délelőtt a pagodában pontosan tájékoztatót afelől mit tervez

